

PM Pryssgården

Efter avslutat fältarbete delområde 2-5

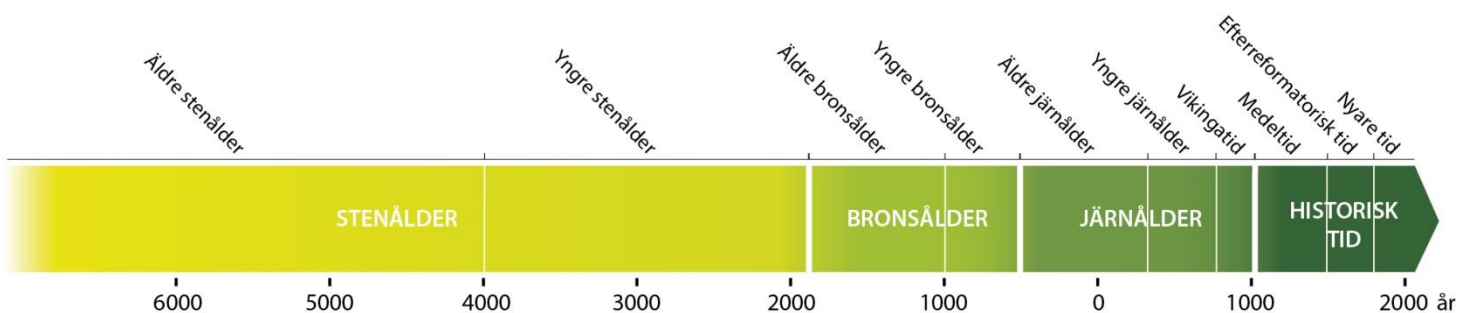
Arkeologisk förundersökning

Östergötlands län, Östergötland, Norrköpings kommun,
Östra Eneby socken RAÄ 178

Marita Sjölin

Innehåll

Inledning _____	3
Resultat _____	3
Yngre stenålder – äldre bronsålder _____	4
Yngre bronsålder – äldre järnålder _____	4
Yngre järnålder – tidig medeltid _____	4
Sammanfattning _____	5
Referenser _____	5
Administrativa uppgifter _____	5

Inledning

Pryssgårdsområdet utgör en mycket fornlämningsrik kulturmiljö som domineras av lämningar från bronsålder och äldre järnålder.

I området finns ett antal kända boplatser och flera gravfält, liksom mer än sjuhundra hällristningslokaler. Sammantaget visar de många fornlämningarna att det rör sig om ett av de mest betydelsefulla områdena i Östergötland under bronsålder och äldre järnålder.

Med anledning av att Norrköpings kommun planerar att bebygga den del av Pryssgårdsområdet som avgränsas av järnvägen i väster, E4:an i öster, Fiskebyvägen i söder och Finspångsvägen i norr har flera arkeologiska undersökningar utförts (Figur 1).

Under våren 2017 slutundersökte Arkeologerna, Statens historiska museer (SHM) fyra fornlämningsområden närmast Fiskebyvägen i söder (RAÄ 346, 347, 348 och 349 i Norrköpings stad). Dessa fyra fornlämningar är nu undersökta och borttagna och området är tillgängligt för exploatering (Figur 2).

Under hösten 2018 förundersökte Arkeologerna, SHM, de norra delarna, utom två områden som har betecknats som naturområden i detaljplanen för området och därmed varit undantagna från bebyggelse och övrig exploatering. Området sträcker sig från Finspångsvägen i norr och knappt en kilometer söderut. Förundersökningen visade att det finns fornlämning inom hela området. Innan området kan exploateras måste kommunen ansöka till Länsstyrelsen Östergötland om att undersöka och ta bort fornlämningen.

De delar som betecknats som naturområden kommer att förundersökas av Arkeologerna, SHM, våren 2018. Områdena utgör delar av Fyrby respektive Östra Eneby bytomt.

Resultat

I det följande beskrivs resultatet från förundersökningen kortfattat. Resultatet är preliminärt och kan komma att ändras och/eller justeras när de naturvetenskapliga analyserna och dateringarna har utförts. När alla analyser är utförda kommer det färdiga resultatet att redovisas i en rapport. Färdigt rapportmanus kommer att lämnas till Länsstyrelsen för godkännande senast sex månader efter att fältarbetet för naturområdena/ bytomterna har avslutats.

Förundersökningsområdet sträcker sig från E4:an i öster, där boplatzlämningar undersöktes på 1990-talet (Borna-Ahlkvist m fl 1998, Borna-Ahlkvist 2002), till järnvägen i väster, från Finspångsvägen i norr och 950 meter söderut. Förundersökningen inleddes med en systematisk metaldetektering, dels av de delar av Östra Eneby och Fyrby bytomt som utgjordes av åkermark, och dels av en yta i söder i anslutning till bebyggelselämningar från yngre järnålder som konstaterades vid arkeologiska undersökningar inför

byggandet av E4:an på 1990-talet. Alla åkerytor undersöktes med georadar. Därefter öppnades flera mindre ytor och flera sökschakt drogs med hjälp av grävmaskin. Det kunde då konstateras att det finns boplatsslämningar inom hela området. Lämningarna utgörs av spår efter hus, härdar, gropar, stolphål, kulturlager och fynd. Påträffade lämningar dokumenterades och undersöktes till viss del för att vidare bestämma deras karaktär.

Yngre stenålder – äldre bronsålder

Det finns lämningar från perioderna yngre stenålder och äldre bronsålder, 4000 – 1100 f Kr, inom större delen av förundersökningsområdet.

Inom ett cirka 200×100 meter (SV-NO) stort område närmast järnvägen finns flera urlakade härdar och stolphål av stenålderskaraktär. Med största sannolikhet finns här avtryck efter ett eller flera stolpbyggda hus. I området hittades också ett tiotal fynd av bearbetad kvarts och flinta.

Längst i norr närmast Finspångsvägen kunde inga tydliga anläggningar av stenålderskaraktär iakttagas, men däremot ett rikligt fyndmaterial bestående av skrapor, kärnor och avslag av kvarts och flinta, totalt närmare 50 stycken.

Tydliga lämningar efter stenålder fanns även i den södra delen med både förmodade kulturlager och cirka 10 stycken liknande föremål av kvarts och flinta.

Yngre bronsålder – äldre järnålder

Huvuddelen av lämningarna har tydliga likheter med de som undersöktes för E4:an på 1990-talet. De kan därför förväntas dateras till perioderna yngre brons- och äldre järnålder, 1100 f Kr – 500 e Kr. Dessa återfinns inom hela förundersökningsområdet och flera koncentrationer kunde urskiljas.

I den södra delen, närmast E4:an, var lämningarna från perioden som tydligast. Här fanns både bebyggelselämningar i form av spår efter hus och områden med härdar och gropsystem. Detta område sträcker sig även genom större delen av dagens villaområde och upp i åkerytorna norr därom.

I ett område närmast järnvägen finns en svag ås som löper i nordväst-sydostlig riktning. På åsen, i ett mindre krönläge, finns lämningar med fynd av brända människoben. Sannolikt handlar det om gravar från perioden.

Även i ett område längst i norr finns härdar, kokgropar och stolphål.

Från perioden finns fynd främst i form av keramik och malstenar.

Yngre järnålder – tidig medeltid

Det finns också lämningar från yngre järnålder och tidig medeltid, 500 – 1350 e Kr. Dessa lämningar finns framför allt längst i norr, såväl på som intill de historiska bytomterna till Fyrby respektive Östra Eneby. Här påträffades lämningar efter ett hus och ytterligare stolphål sannolikt efter ännu ett hus. Dessutom fanns lämningar efter en möjlig ässja och flera fynd som tyder på metallhantverk.

I söder närmast E4:an finns enstaka fynd som kan dateras till perioden.

Till historisk tid hör även en stor mängd diken inom hela området.

Sammanfattning

Totalt omfattar fornlämningen ett 950 x 250 (NNO-SSV) meter stort område, som huvudsakligen utgörs av åkermark, men även av delvis bebyggda villatomter. Området är flackt, med avsatser i svag sydvästsluttning.

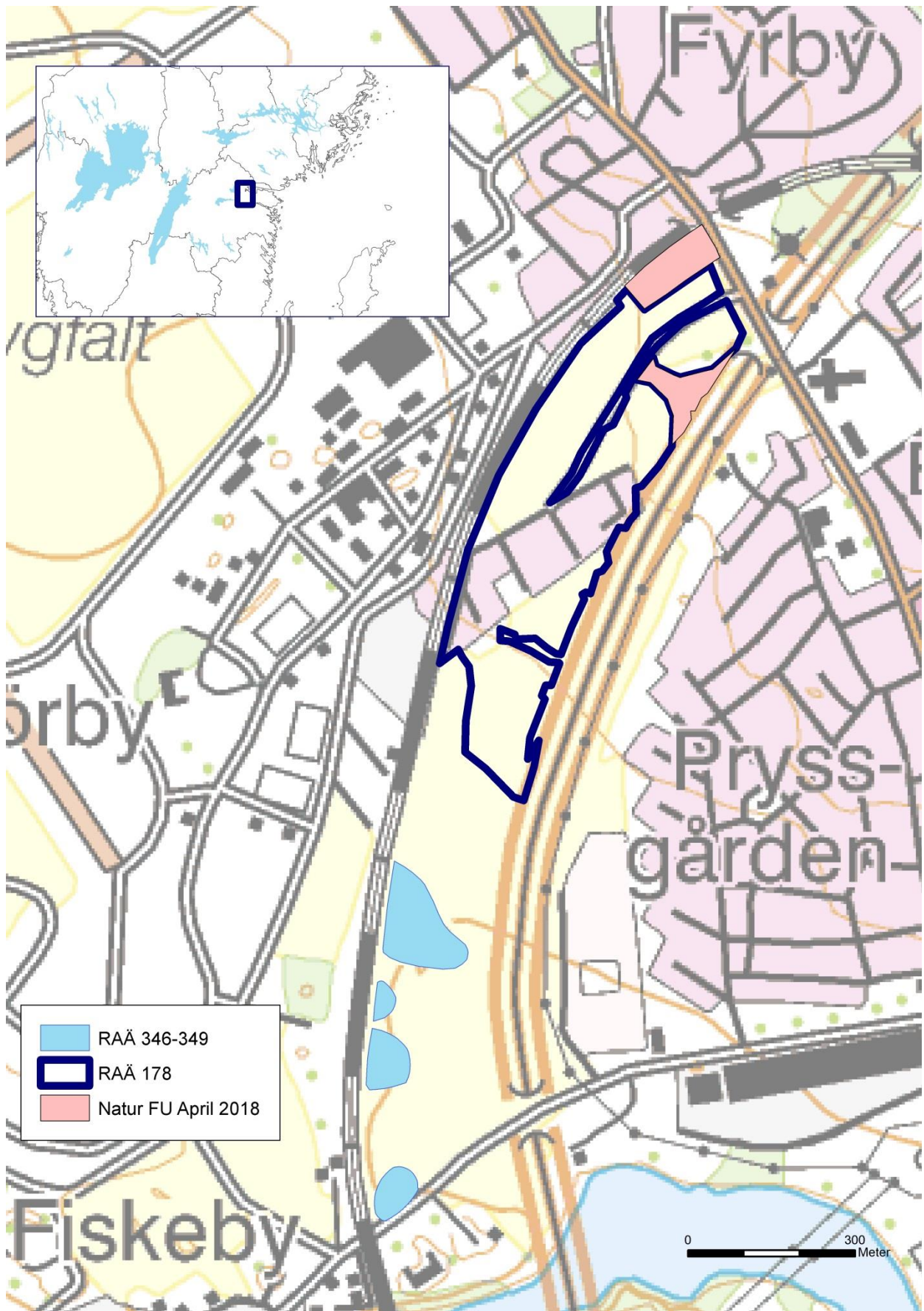
Inom området påträffades 405 stolphål, 164 gropar, 132 diken, 91 härdar, 58 störhål 58, 21 rännor, 21 sotfläckar, 14 spadstick, 13 kulturlager, 8 fossila odlingslager, 4 lager, 2 gropsystem, 2 vägar, 1 brunn, 1 kokgrop, 1 ässja. Fynden utgjordes av följande materialkategorier: Kvarts, kvartsit, keramik, slagg, CU-leg, bly, ben, bergart, järn, flinta, bränd lera.

Referenser

- Borna-Ahlkvist, H. 2002. Hällristarnas hem. Gårdsbebyggelse och struktur i Pryssgården under bronsålder. Riksantikvarieämbetet Arkeologiska Undersökningar Skrifter 42
- Borna-Ahlkvist, H., Lindgren-Hertz, L. & Stålbom, U. 1998. Pryssgården. Från stenålder till medeltid. Arkeologisk slutundersökning, RAÄ 166 och 167, Östra Eneby socken, Norrköpings kommun, Östergötland. RAÄ, Avdelningen för arkeologiska undersökningar. Rapport UV Linköping 1998:13

Administrativa uppgifter

- SHMs dnr: 5.1.2-2016-00614.
Länsstyrelsens dnr: 431-6087-16.
SHMs projektnr: A13538.
Intrasisprojekt: A2016_133.
Undersökningstid: 2017-09-18 - 2017-11-10.
Projektgrupp: Marita Sjölin (projektledare), Maria Petersson (bitr projektledare), Maria Sjöqvist, Katarina Sköld, Per Nilsson, Peter Zetterlund.
Underkonsulter: GDL, Lambertssons, Europcar, Trimtec.
Exploateringsyta: 182 000 kvadratmeter.
Undersökt yta: 9 612 kvadratmeter.
Läge: Fastighetskartan, blad 8G 9d.
Koordinatsystem: Sweref 99 TM.
Höjdsystem: Rikets, RH 2000.

Figur 1. Läget för slutundersökningarna (RAÄ 346-349) samt för förundersökningen (RAÄ 178) markerat på utsnitt ur Terrängkartan, skala 1:10 000, och Sverigekartan.

Figur 2. Aktuellt område med de olika delområdenas status markerade på utdrag ur Fastighetskartan. Skala 1:10 000.